

Dr. ERDŐ JÁNOS

HISZEK AZ UNITÁRIUS EGYHÁZ EMBERSZOLGÁLATÁBAN

1. Magunknak szólunk önmagunkról. Emlékeztetés, okulás és eszméltetés végett. Hogy jobban ismerjük, megtartsuk és megbecsüljük mindazt, ami van.

Az emberiségnek dinamikus korszakában élünk. Az ember mind tudatosabban kívánja alakítani a maga és közössége életét és jövőjét. Új világot akar építeni magának – az igazságosság, a szeretet, az emberi jogok és a béke világát. Ugyanakkor sorsának kovácsa, önmagának pedig szobrása akar lenni. Az unitárius egyház hivatásának fogja fel, hogy ehhez az építéshez, új formák és kapcsolatok megteremtéséhez hozzájáruljon, abban tevékenyen részt vegyen.

Tegyük fel a legkézenfekvőbb kérdést: mi az unitárius egyház, melynek emberszolgálatában hiszek?

Az egyház hívő emberek valláserkölcsi intézménye és életformája, melyben Jézus tanítása alapján és az igazság szellemében egyesülnek az egy Isten tiszteletére és az ember szolgálatára.

Az egyház nem cél, hanem nevelőeszköz, mellyel híveit tisztultabb valláserkölcsi életre, emberségre: istenfiúságra kívánja vezetni. Értéke attól függ, hogy mennyiben teszi jobbá, tökéletesebbé és szebbé az ember életét. Az egyház mellett mindig a hívek élete tesz tanúbizonyságot. Igaz az az egyház, melynek hívei szívében mély a hit, erős a szeretet, és tagjai a tiszta emberi életet élik.

Mit jelent az egyház a világnak? Mit adhat neki, mi a feladata benne?

Az egyházzal csak szolgálatban, létét jelentő tevékenységében beszélhetünk. Nincs egyház szolgálat nélkül, illetve károsan megváltozott az egyház, ha nem szolgál, hanem uralkodik. Az egyháznak az a természete, hogy rendeltetésének megfelelően szolgáljon minden időben.

2. Az emberszolgálat Jézustól reánk hagyott tanítás és gyakorlat, aki tanítványai és követői feladatává tette, hogy embertársainak szolgáljanak: „...aki nagyra akar lenni közöttetek, az legyen szolgátok, aki első akar lenni közöttetek, az legyen mindenki rabszolgája. Mert az Emberfia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon” (Mk 10, 43kk).

Jézus példája szerint ennek a szolgálatnak az élet feláldozására is készen kell állania, abban kell kiteljesednie.

Az emberszolgálat sokrétű, széleskörű, melyben adva van: a testvéri együttérzés minden emberrel, a segítségre szorulókat támogatása, erőfeszítés az embernek életkörülményei, jogai, művelődése, nevelése, munkája biztósítására, küzdelem a szegénység, munkanélküliség, írástudatlanság, betegség, környezetszennyeződés ellen, segíteni a szellemileg fogyatékos, mozgássérült, elmagányosodott embereket, beteget, árvákat. Egyszóval: részvétel mindenben, ami a jobbért, igazabbért, emberibbért, szebbért folyik a világban, elkötelezetten küzdeni azért, hogy az emberi közösségek - család, nép, nemzet, egyház, társadalom - egyre inkább belesimuljon Isten tervébe.

Az egyház emberszolgálatában benne van az emberi élet minden szépségének igénylése, de benne van az élet szenvedéseiben való helytállás. Benne van a társadalmi struktúra újjáformálásának igénye és a szembefordulás minden igazságtalansággal a Földön. Az emberszolgálatban nyer értelmet és igazolást az örök humánus, és válik elérhetővé, valósággá az emberiség boldog jövője.

3. Egyházunk emberszolgálatának alapállása Jézus 2. parancsolata: „Szeresd felebarátodat, mint magadat” (Mk 12,30). Ez azt jelenti, hogy embertársaink iránt, megkülönböztetés nélkül, jóakaratot és segítőkészséget kell mutatnunk, a reászorulókat pedig segítenünk kell úgy, ahogy az irgalmas szamaritanus tette a jézusi példázat szerint.

A felebaráti szeretet éltető és közösségteremtő erő, hármas irányban kell hatnia, hogy megfeleljen az emberek várakozásának:

a/ megmaradni az embertárs szeretetében, elfogadni és kapcsolatba lépni vele a szeretet párbeszédének bensőségében, b/ figyelni az emberre, mint személyre és értékeire; c/ elkötelezni magunkat az emberek szolgálatára.

Emberszolgálatunknak 3 alapelvét emeljük ki:

I. Hit minden ember belső értékében és méltóságában,

II. A Föld minden java és erőforrása az emberiség közös öröksége, s mint ilyen, a közösség javára használandó fel,

III. A szabadság, mint a szolgálat módszere. Célkitűzések és meggyőződések ugyanis nem lehetnek dogmák, ellenkezőleg: nyitottak a változásra, mint ahogy a világ maga is állandóan változik.

4. Az egyház emberszolgálatára külső adottságoktól függően számtalan formában nyilvánulhat meg. Jellemző vonásai közül kiemeljük a következőket.

a/ Embert védő, mentő, megsegítő vonatkozása. Az emberért van, akin segíteni kell, akit meg kell látni, akinek az életébe segítőleg be kell avatkozni, tiszteletbe tartva az ember méltóságát.

Erre az embert védő szolgálatra ma nagy szükség van, mert az elember-telenedés veszélye állandóan fenyegeti az embert. A meg nem látás, az észrevétlen továbbmenés – jól ismert pap és lévita alakjában az irgalmas szamaritanus példázatában – valahol mindig deformitás, valahol mindig elember-

telenedés, bukás. A másik ember meglátása, megsegítése viszont mindig megvéd és újra regenerál, mindig újjászül az emberségre. Más szóval: ember maradni az embertelenségben.

Napjainkban igen nagy szükség van azokra a hatásokra, amelyek legbelsejében védik, őrzik az embert, legrejtettebb „gén”-jében óvják a lehetőségében mindig fennforgó elembertelenedéstől.

b/ Az emberszolgálat az emberrel együtt védi az életet is. Az életet számtalan veszély fenyegeti. Gondoljunk a betegségekre, a környezeti, technikai ártalmakra, a terrorizmusra, háborúra, nukleáris katasztrófára stb. Mindezzel szemben tisztelem, akarom, szolgálom az életet; nincs értéktelen élet, olyan, amiért nem volna érdemes küzdeni.

c/ Az emberszolgálat a közösséget, a másikat, a kontaktust mindig meg akarja teremteni. Maga a megszólítás, a megállás, a találkozás lehetetlenné teszi a merevséget, a kontaktusnélküliséget, az elzárkózást, a falat, amit az ember épít maga körül deformítása következtében.

Az egyház emberszolgálatának jellemző vonása a szeretetközösség kialakítása és erősítése. Feladata, hogy ezt a szeretetet továbbítsa az ember felé. Ezt a szeretetet kell nyújtania le egészen a családi közösségig. A szeretet-egyház pedig úgy valósul meg, hogy magát a szeretetet gyakoroljuk. Az emberszolgálat belsőnk kontaktusképességének megőrzése, felszabadítás és felszabadulás a közösségre.

d/ Az emberszolgálat mindig „otthonteremtés” is, feloldás az idegenségből, az embernélküliségből. A kontaktus azt jelenti, hogy vagyok a másik számára és ő is nekem, és így együtt vagyunk „mi”, az ember. Természetesen az ember mindig csukott ajtó a másik előtt; és én és te - mintha teljesen alkalmatlan lenne a találkozásra, de csak a felszínen, ámde legbelül a konfliktus kontaktussá mélyül.

e/ Az élet végtelenül sok vonatkozásában tartozunk egymáshoz és egymásnak. Emberek vagyunk itt, s így a másikkal találkozunk, örvendünk egymásnak, ismerjük, értjük egymást.

Az egyház emberszolgálatára nem akar tudni a diszkriminációról, a falakról, melyek az egyik embert a másiktól elválasztják, elzárják. Érintkezésre mindenki képes. Itt nincs elszakadás, idegenség, mozdulatlanág, hanem élő közösség van: találkozás, feloldozás, testvériség.

Jézus nem az elkülönülést, a megkülönböztetést várja tőlünk, hanem az emberközi viszony tisztaságát és az emberséget. A hívő ember, amikor rájön arra, hogy a társában a testvért látja, máris a szeretet útjára lép. Amidőn pedig önzése és önelégültsége elé társainak érdekeit helyezi, amikor őrizője, felebarátja lesz testvérének, akkor már az ember szolgája.

f/ Az egyház emberszolgálatának jellemző vonása a szabadság is. Jézus tanította, hogy az igazság szabadabbá teszi az embert (Jn 8,32). Pál apostol szerint: ahol az Isten lelke, ott a szabadság (2Kor 3,17). A lelki ember felszabadul a tabuk, az elnyomás, a test ösztönének zsarnoksága alól. Szabadnak érzi magát, aki meggyőződéssel és szeretettől indítva vállalja az embéri életet,

mint Isten elgondolását. Az egyház legyen mindig a szabadság szószólója, a felszabadulás munkása.

g/ Az egyház emberszolgálatában jelen van az ember boldogsága is. Ez pedig nem állapot, nem megnyugvás, nem tétlenség, hanem alkotó küzdelem. Az emberszolgálat erre bátorít fel, hogy az élet küzdelem. Így megvédi az embert a romantikától, a rajongástól, megtartja a realitás keretei között. Nekibátorít az életnek, nehézségeknek. Megoldásokra ösztönöz, újra és újra nekilendít, amire csak a bátor és boldog ember képes.

A küzdelemben, a küzdelemtől nem lesz az emberből melegágyi palánta, elkényeztetett, meghátráló ember, hanem edzett, küzdő, bátor ember.

Föltehetjük a kérdést: mi lenne az ember, és mi lett volna évezredekken keresztül, ha abbahagyta volna a küzdelmet, ha meghátrált volna, ha a maga kényelmét kereste volna, és nem lett volna a haladás tűzcsiholója. A szeretet, a szolgálat, a másik megsegítésének a gondolata űzi, hajtja az embert a küzdelemre, a civilizáció és a kultúra megteremtésére.

h/ Az egyháznak, mint a hívek közösségének, példaadása döntően fontos az emberszolgálatban. „Ahhoz, hogy egy eszme átalakíthassa a világot, arra van szüksége, hogy előbb átalakítsa azt, aki képviseli. Át kell alakulnia példaképpé.” Az egyház által tanított evangélium csak akkor lesz hatásos, ha az egyház élete és az evangélium hirdetése között belső azonosság van.

i/ A hívő embernek a mindenki felé vállalt szolgálat végzésénél, a szeretet gyakorlásában bizonyos értelemben könnyű a dolga. Egyszerűen azért, mert soha nem hirdethet haragot, gyűlöletet, és nem élhet eszerint. Ha ezt tenné, már megtagadná hitét. Ezért válik emberszolgálatá egyben „vallásos cselekedetté”, olyan feladattá, mely hitet, munkát és elkötelezettséget: szolgálatot követel az ember, a társadalom felé.

j/ Isten az embert nemcsak léttel ajándékozta meg, hanem munkatársává formálja, neveli, a szolgálatban, az emberekhez és emberi problémákhoz való elkötelezett, szeretetteljes viszonyulásban és aktivitásban.

Miért és milyen értelemben munkatársa Istennek az ember?

Isten munkatársának lenni azt jelenti, hogy nemcsak beszélünk Istenről, hanem cselekedjük az akaratát. Cselekedni Isten akaratát pedig azt jelenti: örömet találok minden körülmények között munkámban, szolgálatomban, elvégzendő feladatomban; keresem az összefüggéseket, és felelősen végzem dolgomat.

Munkatárs-voltunk azt is jelenti, hogy aktívan is részt vállalunk az erőfeszítésekben, amelyek környezetünk védelmében, Földünk jövője érdekében történik. Mindent megteszünk falunkért, városunkért; tanítjuk, neveljük gyülekezetünket, benne a fiatalokat, hogy örülni tudjanak Isten szép világának, s felismerjék benne a maguk feladatát is.

Sok területe van a közös felelősségteli együttműködésnek. Az élet kenyerere mellett gondoskodni kell az éhezők kenyérééről. Az evangéliumi világosságot kell terjeszteni, de az emberi tudást, a tudományt is Békességet kell munkálni Istennel, de békét és megértést is az emberek, népek és fajok között.

Egyházunk emberszolgálatából következik, hogy nem lehet ma magányos, remete kereszténységet élni sem az egyénnek, sem az egyháznak. Nem lehet az egyháznak úgy élni, hogy csak önös érdekeit tartja szeme előtt, és figyelmen kívül hagyja az ember, a társadalom és a világ szempontjait. Nem lehet olcsó, könnyű megoldásokkal szolgálni embertársainkat. A szeretet ma nem elégedhet meg pillanatnyi segítséggel és a jótékonyság külső cselekedeteivel. Mindenkinek ma az egyházban ki kell magában alakítani azt az embert, aki tud és akar másokért, az embertársért, a társadalomért, az egész emberiségért is élni. Az egyháznak részt kell vennie egyfelől az ember világi boldogulásának elősegítésében és szolgálatában, másfelől a lélek örök reménységében és kitérülésében Isten felé.

5. Az unitarizmus több mint négy évszázados történetében hitvalló őseink és egyházunk vallották és vállalták az emberszolgálatot, alkalmas és alkalmatlan időben. Évszázadok folyamán, mostoha körülmények között jelentős eredményeket értek el az emberszolgálat terén. Legyen szabad kiemelnünk néhányat a jelentősebbek közül.

1. Egyházunk emberszolgálatának első nagy eredménye az 1568. évi tordai ediktum, mely biztosította a lelkiismereti és vallásszabadságot. Embert szolgált, mely Erdély népét megmentette a vallásháborúktól és velük járó embertelenségektől.

2. A kolozsvári unitárius főiskola 1568-tól 1948-ig, 380 éven át, a „Musis et virtutibus” jelszavával szolgált az embert a tudás, a tudomány, a művelődés terén. Hihetetlen nehézségek közepette, nagy áldozatok árán tudták fenntartani 1718-tól.

3. A főiskola tehetséges ifjait az egyház, nagyobb tudás megszerzése végett, külföldi egyetemekre küldte. Az egyház szegénysége miatt sokszor éheztek ezek az akadémiták, de tanultak, és hazajöttek, hogy itthon végezhessék emberszolgálatukat a tanítás által.

4. Egyházunk minden egyházközségben iskolát tartott fenn, hogy a nép művelődését elősegítse. Ezek is az embert szolgálták.

5. Az egyház, minden szegénység ellenére, az emberszolgálat érdekében, 1793-ban új középiskolát alapított Székelykeresztúron. Tette ezt olyan körülmények között, hogy a kolozsvári főiskola épülete pénz hiányában befejezetlen volt, a kolozsvári egyházközség új templomának építését alig kezdték meg.

6. Bölöni Farkas Sándor 1831–32-ben beutazta Észak–Amerikát, és tapasztalatait könyv formájában tette közkinccsé, hogy népét művelje, és megismertesse vele az igazi demokráciát és az észak–amerikai állami intézményeket.

7. Brassai Sámuel nagy tudományát a kolozsvári főiskolában, majd az egyetemen az ember szolgálatába állította.

8. Berde Mózes lelkiismeretes munkájával megtakarított vagyonát az ember szolgálatába állította, midőn alapítványával a kolozsvári, tordai és székelykeresztúri iskolák építését segítette elő, valamint a szegény, szorgal-

mas diákok tanulását tette lehetővé. Sok száz tehetséges ifjú tanulhatott a Berde Mózes-alapítvány segítségével, és szolgálhatta ezáltal népét.

9. 1919 után, egyházunk, a többi erdélyi magyar keresztény felekezettel együtt vállalta és végezte népünk oktatás és művelődési ügyét, nagy áldozatok árán.

10. 1933-ban, a gazdasági világválság idején egyházunk Székelykeresztúron ún. téli gazdasági iskolát alapított és működtetett 1948-ig népünk szolgálata érdekében.

11. Egyházunk vállalta a templomot és az iskolát együtt, gyakran az iskolát helyezve előtérbe. Erre utal a székelykeresztúri két impozáns iskola épülete, közte a szerény, méreteiben jóval kisebb templom.

12. Balázs Ferenc mészköi lelkész, az ember szolgálja, alapította meg az első népfőiskolát Erdélyben.

13. Az oktatás és művelődés mellett egyházunk felkarolta népünk gazdasági megsegítésének ügyét is. Ennek érdekében szövetkezeteket szerveztek a nép érdekében. Ennek hatását tapasztalhattuk 1948-ig.

14. Egyházunk felkarolta kultúrházak, művelődési otthonok szervezésének és építésének ügyét, mely nagymértékben elősegítette népünk művelődését, irodalmi érdeklődésének kialakulását. Lásd pl. az árkosi kultúrházat.

15. A második világháború előtt Kolozsvárott már létrejött az embert szolgáló napközi otthon, árvaház és aggmenház alapítása és működtetése.

16. A második világháború után egyházunk az ismert helyzetben és nehézségek között végezte emberszolgálatát, ahogy lehetett. 1990 után ez a szolgálat biztatóan bontakozott ki. Lókodon megkezdte működését az idős, elmagányosodott emberek otthona, gyülekezeti termek épültek és épülnek gyülekezeteinkben. És végül, de nem utolsósorban 1990-ben beindul Kolozsvárt és Székelykeresztúron az unitárius szemináriumi líceum 9. osztálya. Ez is emberszolgálat akar lenni.

Az angol unitarizmus emberszolgálata a 19. század felében kezdett kibontakozni. Kiemelkedő eredménye: az 1833-ban megszüntetett rabszolga-kereskedelem, a polgári és vallásszabadság kiteljesítése, tanügyi, egészségügyi, politikai reformok kiharcolása.

Az amerikai unitarizmus emberszolgálata a 19. század másik felében jelentkezett. Első nagy eredménye a rabszolgaság megszüntetése érdekében végzett küzdelem. Az 1940-ben „társadalmi szolgálat” néven létrehozta egy egyházi intézményt, mely azóta széleskörű emberszolgálatot végez a menekültek, üldözöttek, a kultúrában szegény népek támogatása terén.

Hiszek az Unitárius Egyház emberszolgálatában - ezzel kezdtem és kívánom befejezni előadásomat.

Korunk társadalmi feszültségei és nagy kérdései sokrétűen megosztják az emberiséget. Az emberszolgálat társadalmi szemléletünkből, felelősségünkből és helytállásunkból mind a sötéten látást, mind pedig a naiv derülést eltünteti, és a tárgyilagos látásunknak ad helyet. De ugyanakkor nem rekeszti el azt a bölcsességet sem, amelyik számol az emberi realitásokkal, gyarlósá-

gokkal, bűnökkel, engedetlenségekkel és visszaélésekkel is. Tudomásul veszi, hogy a legfejlettebb társadalomban sem angyalok, hanem emberek élnek. Az emberszolgálat elősegítheti a humánusabb társadalom építését, hozzájárulhat az emberiség emberibb formálásához. Meggyőződésem, hogy az ember úgy lesz egyre jobb hívő, egyháztag, hogy egyre inkább embersége sebb lesz.

Az emberszolgálatban nyer értelmet és igazolást az örök humánus, és válik elérhető valósággá az emberiség boldog jövője. Az unitárius kereszténységnek ez a hite és optimista jövőlátása nem könnyelmű hiszékenység vagy délibáb kergetése, hanem a valóság felismerése, a tények látása, és építés a tényekből. De mindig a hit erejével és isteni reménységgel.

Emberszolgálatunk jutalma Jézus szerint a többre bízatus: „Jól van, jó és hű szolgám, a kevésen hű voltál, sokat bízok rád ezután” (Mt 25,21). A mi kötelességünk nem lehet más, mint itt és most, hittel, szeretettel és felelősséggel szolgálni embertársainkat, hadd „érezzék, lássák meg, hogy tiszták és jók vagyunk. Hogy jót akarsz és te is tiszta jó vagy! S egy tekintetünk elhitesse veled: szép dolgokért élsz – és érdemes élned.” Ezért hiszek az unitárius egyház szolgálatában.

Dr. Sztankóczy Zoltán

A KERESZTSÉG AZ ÚJSZÖVETSÉGBEN

I. Kereszttség az evangéliumokban

Az újszövetségi könyvekben a kereszttség három fő változatával találkozhatunk, és pedig először Keresztelő János által, a mozgalmához csatlakozók alámerítésével, másodsor a Názáreti Jézus megkeresztelkedésével, amelyet ugyancsak Keresztelő János teljesített, harmadsor az apostolok által végzett és a keresztény gyülekezetekbe való felvételt szentesítő kereszttséggel. Olvashatunk egy helyen a Jézus által végzett keresztstégről is, amelynek megítélése azonban mind tartalmát, mind formáját illetően kevésbé lehet határozott.

A keresztelő próféta fellépéséről és kivégzéséről történeti források is említést tesznek. Eszerint a Keresztelő erkölcsi prédikátorként lépett fel, majd lázítót látva benne, a fejedelem kivégeztette.

Az evangéliumok Keresztelő János fellépését Jézus működéséhez kapcsoltan és annak függvényében állítják elénk, a történeti eseményeket egyrészt szervesen kiegészítő, másrészt azonban azoktól teljesen független legendákat elbeszélő részleteket fűzve hozzá.